

Tormods far

var flue på veggen da

Historien begynte på siden foran

gjensidig beundring. Hamsun var åpenbart svært rørt, og sa lite. Hitler fortalte at han satte stor pris på å treffe den store dikteren personlig. Han sa at han følte seg sterkt knyttet til Hamsun, fordi de begge kom fra folkedypet, begge hadde tidlig opplevd den dypeste nød, og for begge skulle nettopp dette få avgjørende betydning for deres livsverk.

Hamsun ønsket å komme inn på de politiske forholdene i Norge. Ifølge rapporten snakket han langsomt, og med korte setninger – omtrent i samme stil som han skrev.

Hamsun: Presidenten i Det norske rederforbundet, Stenersen, har bedt Rikskommissæren (Terboven) om frie hender for norsk skipsfart og skipsbygging. Dette har Rikskommissæren ingen forståelse for. Nordmennene skal etter min mening seile på Østersjøen og innsjøene.

Hitler: I krig er det dessverre ikke mulig med oversjøisk trafikk.

Hamsun: Men Rikskommissærens hensikter gjelder også fremtiden.

Hitler: Om fremtiden kan man i dag ennå ikke si noe avgjørende.

Hamsun: Jo, men dette gjelder Norge – den tredje største skipsfartsnasjon i verden! For øvrig har Rikskommissæren ytret i andre sammenhenger at det ikke vil finnes noe Norge i fremtiden.

Hitler: Norge har jo – i motsetning til andre okkuperte land – fått en egen regjering.

Hamsun: Men det som skjer i Norge, blir bestemt av Rikskommissæren. (Som eksempel nevner han Herman Haaris Aalls bestrebelse på å bekjempe nordmennenes anglofilii. Men Terboven hindrer ham hele tiden.)

Holmboe: begynner nå en lengre enetale. Han sier at medlemmene av Nasjonal Samling blir sett på som landsforrædere av nordmennene, og dette gjør arbeidet deres vanskelig. Særlig gjelder det i arbeidet for å fremme Kongens popularitet. Men det norske folk er blitt enda mer kongetro, særlig etter 1914 har intet folk vært så kongetro. Derfor burde man overveie å få nedsatt en komité som kunne danne grunnlag for en meningsendring.

Hitler: (Blir støtt av at Holmboe på egen hånd fører denne diskusjonen med ham.) Altså en lengre statsrettslig utredning om nytten av et politisk undersøkelsesutvalg.

Hamsun: (Han kommer tilbake til sin egentlige hensikt, som var å angripe Terboven.) **Sterkt følelsesladt:** Rikskommissærens væremåte passer oss ikke. Hans «proyssiari» er uutholdelig for oss. Og så henrettelsene! Vi gidder ikke mer. (Blir ikke oversatt av Holmboe.)

Hitler: Den militære okkupasjonsmyndighet behandler ofte befolkningen vennligere enn den politiske, som må gjennomføre nødvendige militære krav. Rikskommissæren har en vanskelig oppgave. Når jeg gir ham i oppgave å bygge en jernbane til Narvik på atten måneder, eller en vei til Nord-Norge på seks måneder, eller anlegge kanonstillinger på tre måneder, så er det hans sak hvilken måte det gjøres på, bare det blir gjort. Tenk for eksempel hva det vil si, bare å skaffe soveplasser til så mange mennesker. Slik er det for de politiske myndighetene. De må ta upopulære avgjørelser. Terboven må utføre sine krigspolitiske oppgaver, som ofte er voldelige. Det kan ofte være barskt. (Han nevner et eksempel fra Ukraina.)

Hamsun: (Etter å ha tiet en stund.) Terboven ønsker ikke noe Norge – uten et protektorat. Det er det han stiller oss i utsikt. Vil han noen gang gå videre med dette?

Hitler: Rikskommissæren er en krigens mann. Han er der utelukkende for krigspolitiske oppgaver. Senere vil han dra tilbake til Essen, der han er gauleiter (områdesjef).

Hamsun: Det er ikke slik å forstå at vi er mot okkupasjonen. Den trenger vi sikkert lenge ennå. (Meget rørt. Han gråter.) Men denne mannen ødelegger mer for oss enn en Hitler kan bygge opp. (Blir ikke oversatt.)

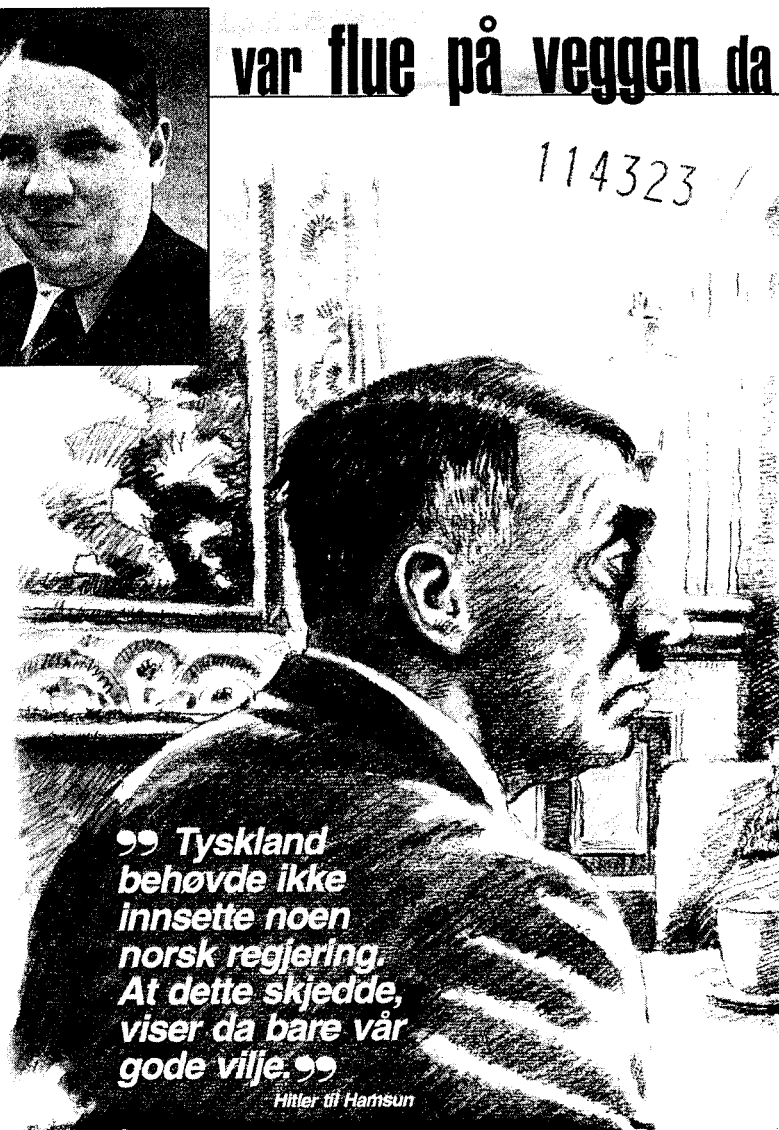
Holmboe: (Til Hamsun.) De kan ikke si noe slikt. Vi har jo fått Førerens løfte!

Hitler: Hvis vi ikke vinner denne vår skjebnekamp, vil det bli vår alles undergang. (Han begynner å dosere om den raske våpenproduksjonens metodikk, om oppstilling av nye panserdivisjoner o.l.)

Hamsun: Hvorfor må vi være så usikre i Norge? Hvordan skal det gå med oss? Og Sverige. Sverige tilhører de germanske folkenes fellesskap. De tilhører Tyskland, og oss. Vi

Ernst Züchner

« Tyskland behøvde ikke innsette noen norsk regjering. At dette skjedde, viser da bare vår gode vilje. »

Hitler til Hamsun

vil være sammen med Sverige. Men nå fjerner de seg stadig mer fra oss.

Holmboe: (Til Hamsun.) Hva har dette med Sverige å gjøre? Vi skal jo representere Norges sak.

Hamsun: Nåja. Har man hørt noe sånt! Sverige angår oss svært mye. Jødene lokker Sverige stadig mer. (Blir ikke oversatt.)

Hitler: Tyskland behøvde ikke innsette noen norsk regjering. At dette skjedde, viser da bare vår gode vilje.

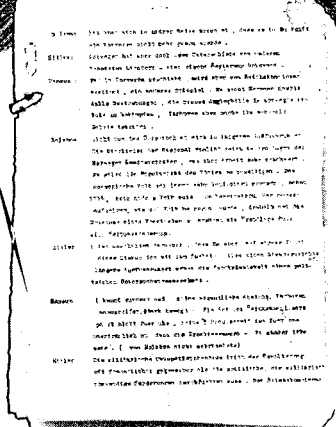
Hamsun: Vi snakker til en vegg. (Blir ikke oversatt.)
Hitler: Alt dette er betydningsløst i forhold til våre ofre. Hva spiller det for rolle? De politiske ofre, som de okkuperte landenes befolkninger har fått, veier ikke så tungt som den tunge byrde som det tyske folk må tåle. Det må stadig tåle blodofre.

Hamsun: Vi tror på Føreren. Men hans vilje blir forfalsket. Det som skjer i Norge, er ikke riktig. Det vil senere føre til en ny krig. (Blir delvis oversatt.)

Hitler: (Reiser seg.) Ja vel, mine herrer. (Alle reiser seg og går ut på terrassen. Etter en heller kjølig avskjed ber Hitler Holmboe om å forsøke å berolige Hamsun.)

På tilbaketuren til flyplassen setter Hamsun seg i forsetet. Holmboe setter seg på et klappsete, og i baksetet sitter Hitlers stedfortreder, Martin Bormann, og Ernst Züchner. Hamsun vet ikke at Züchner kan norsk, og snakker derfor helt usjenert med Holmboe.

Han spør Holmboe om det lyktes ham å få Føreren til å forstå hvilken nød det var i Norge. Derfor

Referatet: Kopi av Ernst Züchners originale referat fra møtet mellom Hitler og Hamsun.

« Det er ikke slik at vi er mot okkupasjonen. Den trenger vi sikkert lenge ennå. Men denne mannen (Terboven) ødelegger mer for oss enn en Hitler kan bygge opp. »

Hamsun til Hitler (det siste blir ikke oversatt)

Hamsun kom til «Ørneredet»

☹ De idiot! De prater tøv... Rikskommis-særen er ikke lenger til å holde ut. Disse tingene må bli sagt - skånseløst. ☹

Hamsun til tolken Holmboe etter møtet med Hitler

☹ Vi snakker til en vegg. ☹

Hamsun til Hitler (blir ikke oversatt).

Gjest hos Hitler:
Møtet mellom Norges dikter Knut Hamsun og Adolf Hitler i «Ørneredet», Berghof 24. juni 1943, slik VGs tegner Harald Nygård har gjenskapet det.

vil han vite om Holmboe har oversatt ALT han hadde sagt helt nøyaktig. Holmboe bedyrer at han har oversatt alt ord for ord.

Hamsun er åpenbart ikke overbevist, og innvender at Holmboe hadde forsøkt å dreie samtalen i en annen retning. Holmboe forsvarer seg med å si at det ikke var nødvendig å hakke på Rikskommis-særen når han hadde fått Førerens forsikringer om at han ville bli fjernet etter krigen.

Hamsun blir rød av sinne og skriker ut: - De idiot! De prater tøv. Krigen kommer til å vare lenge ennå - svært lenge. Rikskommis-særen er ikke lenger til å holde ut. Disse tingene må bli sagt - skånseløst!

Stadig mer opphisset leter Hamsun etter ord som kan karakterisere Terboven, og til slutt utbryter han: - Denne mannen er så upassende for oss... Han er - udannet!

Holmboe prøver å innvende at man vitterlig ikke kan angripe en høyere embetsmann som er innsatt av Hitler selv.

- Hvor skal dette ende? spør Hamsun nærmest kvalt av opphisselse. Holmboe minner om Hitlers

argument om at Norge har fått en egen regjering og at det vitner om hans gode vilje. - De er en advokat for den mot-satte siden. Danmark har jo også sin egen regjering, svarer Hamsun.

Holmboe repliserer at danskene ikke kjempet, eller i beste fall bare litt. De hadde vel avfyrt ni eller var det tretten skudd mot tyskerne.

Hamsun (Billert): - En egen regjering. Ja, men det nytter jo ikke at Quisling snakker med Terboven. Det er Terboven som bestemmer hva som skal skje i Norge.

- Quisling, sier han smertelig og hånende. - Mannen med de få ord. Han kan jo ikke tale.

Gråtkvalt spør Hamsun hvor dette skal ende. Tilbake på flyplassen blir Hamsun tatt imot av sin datter. Flyet bringer dem til Berlin, der de overnatter. En planlagt mottagelse blir i all hast avlyst av Goebbels etter at han - mot alle forventninger - har fått rapporten om det mislykkede møtet i Berghof. Pressen blir instruert til ikke å skrive om møtet.

Det eneste som kommer ut er en kort melding i NS-avisen Fritt Folk, der man mellom linjene kan lese hva temaet var i samtalen mellom Hamsun og Hitler.